

13.3 Osudy lékárny Moravia PhMr. Paula a Tekly Fantových v Moravské Ostravě

PhMr. Paul Fanta byl nejprve od roku 1935 do roku 1936 nájemcem koncesované lékárny *Moravia* v Moravské Ostravě na Nádražní třídě 62. Lékárnu si pronajal od PhMr. Karla Moravce, který ji v roce 1928 založil. V roce 1936 ji PhMr. Fanta odkoupil od původního majitele. V lékárně začala později pracovat i jeho žena PhMr. Tekla Fantová (rozená Ameisová).

Po vzniku protektorátu Čechy a Morava dne 16. března 1939 nastalo postupné omezování a vytlačování Židů nejprve z úředních míst a prestižních pozic, posléze ze zaměstnání vůbec, a nakonec byli připraveni i o majetek.

První omezení představovalo pro Fantovy dosazení odpovědné správkyně⁶⁶⁶ PhMr. Marie Petákové, která přišla do lékárny společně se svým manželem PhMr. Václavem Petákem. Před obsazením Sudet byl PhMr. Peták majitelem lékárny *U svaté trojice* v Petřvaldu. Získat toto místo umožnilo PhMr. Petákové nařízení okresního úřadu v Moravské Ostravě, který se stal po okupaci faktickým majitelem lékárny. Rozhodnutím okresního soudu (*Bezirksgerichts*) v Moravské Ostravě byla nad lékárnou ustanovena 22. listopadu 1939 nucená správa jako první část procesu její „arizace“. PhMr. Petáková obdržela od něj dne 4. prosince 1939 dekret, který ji ustanovil odpovědnou správkyní (*verantwortliche Verwalterin*).

Další omezení přišlo v podobě vládního nařízení č. 136/1939 Sb. „O právním postavení židů ve veřejném životě“ ze dne 4. července 1939, které vyšlo

---

666 Termín, kterým byla v dokumentech nacistické správy označována správa lékárny, byl „Zwangswervaltung“ – nucená správa.

24. dubna 1940 a tímto datem vstoupilo v platnost. Podle tohoto rozhodnutí již nesměl nikdo, kdo nebyl „árijského“ původu, pracovat v lékárně. PhMr. Fanta ještě mohl zůstat ryze formálním vlastníkem lékárný, ale ani on, ani jeho manželka v ní již nesměli pracovat jako farmaceuti. Nicméně faktickým majitelem byly již nacistické úřady, zde zastoupené okresním soudem (*Bezirksgerichts*) v Moravské Ostravě.

PhMr. Paul Fanta byl zařazen s ostatními Židy z Ostravska (a dalších míst Čech a Evropy) do transportu, který měl vybudovat koncentrační tábor v Nisku nad Sanem. Před odjezdem nechal vystavit a potvrdit pro svoji manželku PhMr. Teklu Fantovou plnou moc (13. října 1939). Transport odjel 17. října 1939 z nádraží v Ostravě-Prívooze. Projekt Nisko neuspěl a byl posléze zrušen. PhMr. Fanta se vrátil s některými dalšími ostravskými Židy v dubnu 1940 domů.

Dalším omezením bylo nařízení říšského protektora z 26. ledna 1940 o vyřazení Židů z hospodářského života protektorátu.⁶⁶⁷ Od tohoto nařízení již nesměli manželé Fantovi vlastnit ani *de iure* svoji lékárný. Stále ovšem nebyla vyřešena otázka budoucího majitele lékárný. To bylo předmětem složitého a dlouhodobého jednání mezi příslušnými nacistickými úřady. Dne 22. září 1942 byl PhMr. Peták vyzván úřadem zemského prezidenta v Brně, aby mu dal na vědomí, kdo je kupcem jeho lékárný v Petřvaldu.⁶⁶⁸

Manželé Fantovi byli nakonec 30. září 1942 deportováni do koncentračního tábora v Terezíně. Odsud odjeli s dalším transportem 8. října 1942 do koncentračního tábora Treblinka, kde byli zavražděni.

Po deportaci manželů Fantových do Terezína zažádal Vystěhovalecký fond pro Čechy a Moravu (*Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren*)⁶⁶⁹ spadající pod Ústřední úřad pro uspořádání židovské otázky v Čechách a na Moravě (*Zentralamt für die Regelung der Judenfrage in Böhmen und*

667 Nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren o vyřazování židů z hospodářství Protektorátu ze dne 26. ledna 1940 a První prováděcí výnos Reichsprotektora in Böhmen und Mähren o vyřazování židů z hospodářství Protektorátu ze dne 26. ledna 1940 vyšly ve Věstníku nařízení říšského protektora 1940, s. 41–43 a s úvodníkem nařízení i první prováděcí výnos; též HOFFMANN, Josef. Židovská otázka. Vyřazování židů z hospodářského života. *Nové zákony a nařízení Protektorátu Čechy a Morava* 1940, roč. II. s. 10–15.

668 Petřvald, německy Peterswald, město v české části historického Těšínska ve Slezsku, nyní okres Karviná.

669 Vystěhovalecký fond pro Čechy a Moravu (*Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren*) byl založen říšským protektorem 5. března 1940 jako složka Ústředny pro židovské vystěhovalectví (*Zentralstelle für jüdische Auswanderung*). Do tohoto fondu byl převáděn likvidovaný majetek židovských nadací a spolků, zejména finanční. Z fondu pak byly financovány deportace Židů do koncentračních táborů. Spravoval také majetek již deportovaných Židů. Více viz KREJČOVÁ, Helena – SVOBODOVÁ, Jana – HYNDRÁKOVÁ, Anna. *Židé v protektorátu: hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942: dokumenty 1*. Praha: Maxdorf, 1997, s. 9, 17.

Mähren)⁶⁷⁰ ke dni 17. září 1943 Úřad zemského prezidenta v Brně o jeho stanovisko k dalšímu osudu lékárny. Jak uvedl, nařízením okresního soudu v Moravské Ostravě byla lékárna vedena PhMr. Marii Petákovou.

Dotazem u ní bylo zjištěno, že ekonomická situace lékárny podle hlášení předloženého soudu bylo následující: za období prvního pololetí roku 1943 byl její čistý zisk 107 681 K a její celkový obrat 496 778,75 K. Rovněž soud přidělil PhMr. Petákové, jako správce lékárny, odměnu 10 000 K. Vystěhovalecký fond požádal úřad zemského prezidenta v Brně o stanovisko, zda se bude pokračovat ve správě lékárny PhMr. Petákovou či se zvolí forma mimosoudního vyřízení celé záležitosti. Připomněl také, že již pominula aktuálnost požadavku Lékařské záložny v Praze (Arztlichen Vorschusskasse in Prag) o zavedení nuceného správce pro lékárnu (podle data k 19. listopadu 1941) a že by bylo možné nucenou správu zrušit. Dne 23. září 1943 byla PhMr. Petáková vyzvána úřadem Zemského prezidenta v Brně, aby se dostavila s podklady ohledně finanční situace lékárny (hotovost na účtech u peněžních ústavů, hodnota zboží v lékárně, závazky, pohledávky, čistý obrat lékárny za první pololetí 1943 a odměny související s výkonem funkce nuceného správce).

Tabulka 70 Popis majetku (Vermögenbeschreibung) lékárny Moravia k 30. 6. 1943

	Aktiva		Pasiva	
	K (koruny)	H. (hal)	K (koruny)	H. (hal)
Stav účtu v lékařské záložně <i>(Kontostbestand)</i>	35 860			
Ant. Matějček, Praha	17 259			
Hodnota zboží v lékárně	164 999	30		
Zařízení (vybavení) lékárny <i>(Einrichtung der Apotheke)</i>	68 967	80		
Koncese	317 800	10		
Noris Zahn, Praha			25 000	

670 Ústřední úřad pro uspořádání židovské otázky v Čechách a na Moravě (Zentralamt für die Regelung der Judenfrage in Böhmen und Mähren) byla původně Ústředna pro židovské vystěhovalectví (Zentralstelle für jüdische Auswanderung) založená 21. 7. 1939 v Praze, kterou tvořilo několik nacistických úřadů. Zprvu bylo v její kompetenci vyřešení vystěhování Židů z území Protektorátu Čechy a Morava. Po vytvoření „konečného plánu řešení židovské otázky“ byla reorganizována v Ústřední úřad pro uspořádání židovské otázky v Čechách a na Moravě v srpnu 1942. Více ibidem, s. 7–12.

	Aktiva		Pasiva	
	K (koruny)	H. (hal)	K (koruny)	H. (hal)
Dr. B. Fanta			5000	
paní T. Fantová			14 128	65
paní A. Fantová			64 160	
A. Hoffmann			101 300	
K. Hoffmann			31 770	
Otto Schindler			28 000	
paní Krumholzová			20 000	
Dr. Gersch			1308	10
kapitál			197 104	95
finanční rezerva			9733	
<i>(investmentreserve)</i>				
čistý zisk 1. 1. – 30. 6. 1943			107 381	60
<i>(Reingewinn)</i>				
kontrola	604 886	120	604 886	230

Dále PhMr. Petáková uvedla, jaký byl celkový obrat v období od 1. ledna do 30. června 1943 (496 778,75 K) a od 1. července do 30. září 1943 (176 403,10 K). Tyto informace posloužily jako podklad pro okresní soud v Moravské Ostravě k vyplacení její odměny jakožto nucené správkyně lékárny.

Dne 27. října 1943 byl rovněž požádán o stanovisko okresní obchodní poradce (*Kreiswirtschaftberater*) při okresním vedení NSDAP (*Kreisleitung der NSDAP*) v Moravské Ostravě, zda nadále bude lékárna pracovat pod nucenou správkyní PhMr. Petákovou nebo bude stanoven, jak již bylo při „arizaci“ obvyklé, *Treuhänder* (správce „věrné ruky“), který připraví lékárnu na konečnou fázi „arizace“.

Okresní vedení NSDAP v Moravské Ostravě se vyjádřilo k této otázce 29. října 1943. Doporučilo lékárnu uzavřít. Jednak z důvodů zadluženosti a také proto, že v lékárně pracovali dva vysokoškolsky vzdělaní farmaceuti, kteří mohli být nasazeni na potřebnějším místě. Rovněž doporučilo, aby se ještě vyjádřil dr. Franz Prögler, oblastní vedoucí lékárník (*Bezirksapothekerführer*) v Praze.

Žádost o jeho vyjádření byla odeslána 12. listopadu 1943. Dr. Prögler se měl vyjádřit k problému z hlediska Německé zdravotní komory v Praze

(*Deutsche Gesundheitskammer für Böhmen und Mähren*). Nicméně 15. listopadu 1943 zdravotní oddělení (*Gesundheitswesen*) Úřadu zemského prezidenta v Brně usoudilo, že dr. Prögler by se neměl k problému vyjadřovat vzhledem k tomu, že ho nemůže posoudit pouze jako lékárník, protože je rovněž i členem Německé zdravotní komory pro Čechy a Moravu (*Deutsche Gesundheitskammer für Böhmen und Mähren*) v Praze. Rovněž usoudili, že by se neměli vyjadřovat k otázce dosazení *Treuhändera* do lékárny vzhledem k její zanedbatelné obchodní hodnotě.

Dne 22. listopadu 1943 byla právě Německé zdravotní komoře v Praze poslána žádost o vyjádření ve věci likvidace lékárny Moravia s dovětkem, že okresní obchodní poradce (*Kreiswirtschaftberater*) při okresním vedení NSDAP (*Kreisleitung der NSDAP*) v Moravské Ostravě je pro likvidaci lékárny. Vzhledem k tomu, že zřejmě Úřad zemského prezidenta nedostal odpověď ze strany dr. Pröglera, znova mu poslal dopis 6. ledna 1944, kde je již uvedeno v záhlaví, že se jedná o věc likvidace lékárny *Moravia*.

Dva dny poté, 8. ledna 1944 se Německá zdravotní komora pro Čechy a Moravu (*Deutsche Gesundheitskammer für Böhmen und Mähren*) v Praze vyslovila v dopise na Úřad zemského prezidenta v Brně pro urychlenou likvidaci lékárny s podotknutím, že oba magistři mohou být využiti lépe na jiném místě.

Dále se už celá záležitost dala do pohybu. Hauptgemeinschaftsleiter NSDAP v Moravské Ostravě Ing. Hesky pověřil 13. ledna 1944 lékárníka PhMr. Hanse Brauna, majitele lékárny *Barbara-Apotheke* v Moravské Ostravě, úlohou likvidačního správce (*Liquidationstreuhänder*) lékárny *Moravia*. Svoje stanovisko změnil 31. ledna 1944, kdy pověřil likvidací lékárny jiného lékárníka z Moravské Ostravy, PhMr. Antona Lorenze.⁶⁷¹ (Bahnhofstraße 153). PhMr. Lorenz byl majitelem lékárny *U runy života* (*Zur Lebensrune*)⁶⁷² v Nádražní ulici (Bahnhofstrasse) čp. 153, kterou založil v roce 1942 v Přívozu, tehdy součásti Moravské Ostravy.⁶⁷³

Úřad Zemského prezidenta v Brně rozhodl 4. února 1944, že celé vybavení lékárny bude využito pro lazaret SS v Kyjově (německy Gaya), který byl zřízen v roce 1939.⁶⁷⁴ PhMr. Anton Lorenz byl taktéž vyrozuměn, že byl

671 PhMr. Anton Lorenz zřejmě před rokem 1938 nepůsobil jako lékárník na území tehdejšího Československa. Není uveden ani v české, ani v německé verzi *Lékařnické ročenky* pro rok 1938 ani jako majitel lékárny, provizor či kondicinující lékárník.

672 Lékařna PhMr. Lorenze byla po ukončení války pod národní správou. Změnila jméno na lékařnu U sv. kříže a národním správcem byl PhMr. Josef Kožíšek. *Lékařnická ročenka 1947-48* uvádí lékařnu jako reálnou s rokem založení 1941. Viz MEČL, Josef – KOLÁŘOVÁ, Milada. *Lékařnická ročenka 1947-1948*.

673 MEČL, Josef – KOLÁŘOVÁ, Milada. (ed.) *Lékařnická ročenka 1943*, s. 195.

674 BLAŽKOVÁ, Ladislava. Protektorátní Kyjovsko. In: *Eustory.cz* [online]. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2006 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.eustory.cz/protektoratni>

ustanoven pro likvidaci léčárny jako *Abwicklungstreuhänder*, tedy jako osoba, která byla určená pro likvidaci firmy, o kterou neměly nacistické úřady zájem, a která neměla být arizována.⁶⁷⁵

Zvláště bylo požadováno, aby:

- 1/ vybavení léčárny (*Gewerbeberichtung*) bylo uloženo a zapsáno;
- 2/ firma bude vymazána z obchodního rejstříku (*Handelsregister*);
- 3/ byly vymáhány veškeré pohledávky léčárny;
- 4/ likvidace léčárny byla věřitelům oznámena v Úředním věstníku (*Amtsblatte*);

5/ výnos z likvidace léčárny (*Liquidationserlös*) byl převeden na vázaný účet PhMr. Paula Fanty u banky Kreditanstalt der Deutschen v její pobočce (*Zweigniederlassung*) v Moravské Ostravě;

6/ byl zaslán příkaz dosavadní správce PhMr. Petákové, aby odevzdala veškeré účetní dokumenty, jejichž pravost stvrdí podpisem;

7/ po ukončení likvidace léčárny byl návrh účetní uzávěrky (*Abschlussbilanz*) podkladem prot to, jakou dostane jako *Abwicklungstreuhänder* příslušnou odměnu.

Dosavadní správce PhMr. Petáková byla vyrozuměna (k 15. února 1944), že byla nařízena likvidace léčárny a jako likvidační správce byl ustanoven PhMr. Anton Lorenz, kterému musí předat vedení podniku. Jemu bude také od stanoveného data předkládat hlášení správce léčárny včetně náležitých příloh.⁶⁷⁶ Kopie tohoto rozhodnutí byla zaslána i PhMr. Lorenzovi.⁶⁷⁷

O tomto rozhodnutí byl uvědomen i okresní obchodní poradce (*Kreiswirtschaftberater*) při okresním vedení NSDAP (*Kreisleitung der NSDAP*) v Moravské Ostravě s připomínkou že nyní má k dispozici volné pracovní síly ze zrušené léčárny.⁶⁷⁸

PhMr. Petáková se pokoušela ještě změnit situaci tím, že požádala o prodej léčárny (22. února 1944). Nicméně Úřad zemského prezidenta v Brně se rozhodl pro urychlenou likvidaci léčárny. Pro zrušení se vyslovilo i oddělení pro zdravotní péči v témže úřadu (*die Dienststelle für Gesundheitswesen*) a také Německá zdravotní komora v Praze (*die deutsche Gesundheitskammer in Böhmen und Mähren in Prag*).⁶⁷⁹

-kyjovsko. V tištěné podobě Protektorátní Kyjovsko. In: Čelko, Vojtech. *Nejen zbabělci, nejen hrdinové: každodenní život za protektorátu 1939–1945*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 68–87.

675 Jednotlivé druhy treuhänderů jsou popsány např. v: PERNÝ, T. *Arizace židovského majetku v Olomouci*, s. 101.

676 Der Landespräsident im Mähren Reichsaftverwaltung, III/JV.M.1787-R8/M.

677 Ibidem.

678 Der Landespräsident im Mähren Reichsaftverwaltung, III/JV.M. 1787-R8/M.

679 Ibidem.